

Oktober utolsó napjaiban jelent meg a Magyar Népfőiskolai Társaságról szóló könyv, amelyről előzetesen már többször adtunk hírt lapszámainkban. Folytatjuk híradásunkat a kötetről szóló lektori vélemény közzétételével, illetve a szervezet elnökével, Szigeti Tóth Jánossal készült terjedelmes interjúból való két részlet közlésével.

T. Kiss Tamás – Tibori Tímea: CIVIL KURÁZSI

A modern magyar társadalmi változások egyik alapvető problémája volt és maradt az önszerveződő civil közösségek, autonóm közösségi kezdeményezések korlátozottsága, ami nemcsak az életminőséget, hanem a politikai kultúrát és a társadalmi magatartást is jelentősen befolyásolta és befolyásolja napjainkban is. Ezért is különösen fontos T. Kiss Tamás és Tibori Tímea legújabb munkája, amiben a közösségszervezés egyik fontos színterének, intézményének, a Népfőiskola Mozgalomnak, pontosabban az annak működését szervező Magyar Népfőiskolai Társaságnak a rendszerváltástól napjainkig terjedő történetét dolgozzák fel elemzések, dokumentumok és interjúk segítségével, ki és visszatekintve a társadalmi és történelmi előzményekre.

A Kádár-korszakban az 1980-as évek második fele a mából visszatekintve, mindenképpen olyan kivételes időszak volt, amikor megszorodtak az alulról kezdeményezett szerveződések. S ez önmagában is reményteljesebb tette a jövőt. A rendszerváltás folyamatában egyre természetesebbé vált az autonóm közösség létrehozása iránti igény, ami a várt polgárosodási folyamatok szerves részét képezte. Azok, akik részt vettek ebben a történelmi változásban, kísérletet tettek a civil társadalom megerősítésére, aminek azonban napjainkra inkább csak részleges eredményei maradtak. A paternalizmusra szoktatott alattvalókból csak részben váltak civil polgárok. Bár a szervezeti kultúra színesebb lett, korántsem vált általánossá ezeknek az ismereteknek a birtoklása és a használata. Az új társadalmi talajon, különböző értékek, mértékek mentén, számos formációban alapítványok, társaságok (nonprofit szervezeteket) alakultak. A civil szervezetek arra törekedtek, hogy illeszkedjenek a formálódó demokráciához, az épülő új társadalom nagy rendszereihez – különösen az állam és a piac által létrehozott struktúrákhoz – ugyanakkor ragaszkodtak hozzá, hogy az állami szervezetektől függetlenül létezzenek/működjenek, alkotó elemei legyenek a mindenkor hatalommal szembeni „fékeknek és ellensúlyoknak”. A rendszerváltás utáni években/évtizedekben aztán mindinkább kiderült, hogy az új magyar államiság és a mindenkor civil világok viszonyrendszere korántsem ellentmondás-mentes.

A szerzőpáros könyve a rendszerváltás „előestéjén” megalakult, jelentős európai és hazai kulturális/társadalmi „gyökerekkel” rendelkező civil szervezet, a Magyar Népfőiskolai Társaság létrejöttének körülményeit, tevékenységeit, kudarcait és eredményeit

mutatja be igen alaposan és sokoldalúan, egyfajta korrajzot is nyújtva az olvasónak, hiszen a közösségszerveződés helyzete az elmúlt három évtized Magyarországon pontosan tükrözi a politika/hatalom és a társadalom viszonyának, változásának, valamint a magyar társadalmi magatartás átalakulásának és változatlanságának a kérdéseit is.

A kézirat első fejezete röviden és tényszerűen ismerteti a történelmi előzményeket. Összefoglalja a népfőiskolai gondolat nyugat-európai országokban történt meghonosodásának, elterjedésének a történetét, majd a hazai szakirodalom felhasználásával áttekinti a 20. század első felének magyar népfőiskolai adaptációs kísérleteit. A fejezet záró része bemutatja az 1945 utáni reménykeltő szerveződési kezdeményezéseket, aminek a kommunista hatalomátvétel vetett véget.

A következő fejezet az MNT megalakulásának körülményeit tekinti át tényszerűen és elemző módon bemutatva a Társaság megalakulása (1988) óta eltelt évtizedek történéseit, valóságát és a lehetőségeit. Eredeti források segítségével követhető nyomon az MNT közreműködésével megvalósult magyarországi népfőiskolai mozgalom plurális szerkezetűvé váló, szakmai és szervezeti intézményesülése, hálózattá (regionális és tagintézményekből álló) szerveződése. A fejezetnek szintén fontos részét képezi a Magyar Népfőiskolai Társaság európai beágyazottságának bemutatása is. A szerzők tárgyyszerűen kitérnek arra is, miként került időről-időre politikai vákuumba a közösségépítésnek ez a formája.

A kötet harmadik fejezete két terjedelmes interjút tartalmaz az MNT két meghatározó személyiségével. A kéziratot mellékletek, rövidítés jegyzék, bibliográfia, angol nyelvű összefoglaló egészíti ki, segítve az olvasó eligazodását.

T. Kis Tamás és Tibori Tímea dokumentarista elemzése olyan társadalmi kérdéseket tárgyal, amelyek ma is nagyon aktuálisak. A tárgyilagos és alapos összeállítás az elemzésekkel, dokumentumokkal, interjúkkal együtt sajátos perspektívából mutatja be a jelenkori magyar társadalomtörténelmi változásokat, a nyolcvanas évektől napjainkig. A kézirat kiadását feltétlenül javasolom.

Dr. Valuch Tibor
egyetemi tanár
lektori vélemény